

Danijela Bonacin, Kineziološki fakultet Travnik
Stipe Blažević, Ekonomski fakultet Rijeka – Katedra za kineziologiju
Franjo Lovrić, Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti Mostar

RAZLIKE SOCIOLOŠKIH INDIKATORA UČENICA I UČENIKA GIMNAZIJA

Uvod

Faza adolescencije obuhvaća sve tjelesne i psihičke promjene do kojih dolazi između djetinjstva i zrelosti pri čemu je najizraženiji razvoj spolnih organa te seksualna zrelost, no radi se naravno i o promjenama u težini, visini te fiziološkim i motoričkim promjenama (Đorđević, 1978). Jednostavnije bi bilo reći kako se radi o procesu sazrijevanja jedinke. U tom procesu, ljudske jedinke moraju analizirati i sintetizirati različite stvari, pojave, činjenice, moraju povezivati i integrirati nove i stare spoznaje te formirati sustave, planove itd.

Neprekidno stječu nova znanja pa im se razvija pažnja, razmišljanje i inteligencija a neki autori, poput Piaget-a naglašavaju da adolescenti baš zbog vrlo razvijenog mišljenja imaju svoje poglede i teorije o društvenim, političkim i umjetničkim doživljajima u životu, nastale kao rezultat interakcije između individue i sredine (Đorđević, 1978). Dakle, ti stavovi nisu oslobođeni utjecaja „izvan“ same individue. Upravo suprotno, većini mladih ljudi mišljenje sredine u kojoj žive je jako bitno iz jednostavnog razloga što pokušavaju izboriti željeni status među svojim vršnjacima, kroz cijeli period nadograđujući svoja razmišljanja te usmjeravajući usmjeravaju sukladno svojim ciljevima, osvajajući stepenicu po stepenicu u razinama društva (Fanuko, 1995).

Predmet, problem, cilj istraživanja

Stručnjaci iz područja odgojnih i različitih drugih znanosti slažu se oko činjenice kako ljudske jedinke najbolje uče dok su male, profilirajući vlastite stavove tek nakon dugogodišnjeg tretmana okoline procesom socijalizacije, jednako tako se slažu oko toga da je mlade ljude teško mijenjati kad već formiraju i „poslože“ spoznaje koje imaju. Unatoč tome čini se kako je ljudima i institucijama u razvoju čovjeka najzanimljivija upravo faza adolescencije. Pitali smo se, između ostalog, zašto je tomu tako i za predmet rada uzeli upravo mlade ljude, adolescente, učenice i učenike od prvog do četvrtog razreda srednje škole - gimnazije. Problem ovog rada sastoji se u utvrđivanju razlika socioloških indikatora te dvije skupine u cilju spoznavanja njihovih stavova vezanih za institucionalni, rezidencijalni, sankcijski te upravljački status, kako bi se eventualno ponudili neki zaključci te shodno tome i adekvatni prijedlozi. Svrha je očita – zbog lakšeg pristupa edukacijskih i drugih institucija spomenutoj populaciji te jednostavnije kreiranja planova i programa usmjerene onima na kojima svijet ostaje.

Metode

Za potrebe ovog rada, prikupljeni su i obrađeni podaci ukupno 1047 entiteta, 647 djevojaka (167 + 158 + 166 + 156) i 400 mladića (117 + 109 + 90 + 84) koji su pohađali redoviti program gimnazija u srednjim školama u Hercegovini. Entiteti su opisani

sa 52 varijable koje opisuju sociološki status prema modelu Saksida i Petrovića iz 1972. Podaci su prikupljeni pisanom anketom u siječnju 2009.g. (autorica ankete Danijela Bonacin), pri čemu je svaka tvrdnja označena sa 5 modaliteta od "uopće se ne slažem" do "potpuno se slažem" (potpuni opis ankete u: Bilić, Ž., Pavić, I., i Herceg, Z. 2009). Nakon normalizacije kategorijalnih podataka i osnovne statistike izvršena je univarijantna diskriminativna analiza (Anova za nezavisne uzorke) uz F-test i testiranje značajnosti na unaprijed zadanoj razini od 0.05, kako bi se utvrdile razlike među parametrima kojima su entiteti bili opisani (Bonacin, 2004).

Rezultati i rasprava

Nakon primjene Anova analize od 52 primjenjenih indikatora značajne razlike pokazalo je ukupno 25 varijabli (tablica 1). Primjetno je da su više izražene vrijednosti nejednako raspoređene, tj. da u nekim varijablama djevojke imaju izraženije aritmetičke sredine a u nekima mladići, što govori u prilog pretpostavke da se stavovi prema sustavu vrijednosti osobito razlikuju po spolu u ovim uzrastima. Dobiveni rezultati su pokazali kako djevojke žele ostati kod kuće, vole sigurnost i više su altruisti i fatalisti dok bi se momci više kretali, uvažavali modu, upravljali i školovali se, te žele nagrade za svoje djelovanje. Ovi rezultati odražavaju dio općeprihvaćenih vrijednosti, dok se za dio može kazati da na neki način upućuje na nove trendove u formiranju sustava vrijednosti.

Tablica 1. Rezultati Analize varijance između djevojaka (Ž) i mladića (M)

Varijable	F	P	XŽ	XM
Mjesto u kojem živim je dobro povezano s ostatkom svijeta.	44.78	0.00	2.84	2.66
Živim u mjestu o kojem sam uvijek sanjao.	42.73	0.00	3.18	2.94
Moramo upravljati ljudima, stvarima i događajima oko nas.	42.61	0.00	2.19	2.63
Svaki način je dobar kad dovede do cilja.	41.16	0.00	3.44	3.03
Svaki čovjek treba imati kuću, bazen, auto, laptop, putovanja...	30.93	0.00	2.42	2.77
Moda je važan dio društvene pozicije.	16.84	0.00	2.42	2.75
Sposoban upravljač vidi u svemu svoj interes.	16.79	0.00	3.52	3.37
Svoje aktivnosti u životu posve ću usmjeriti prema zaradi.	15.81	0.00	2.97	3.14
Mladi ljudi bi trebali ostati u mjestu rođenja.	13.83	0.00	2.73	2.61
Materijalna dobra su najvažniji dio čovjekovog statusa.	12.55	0.00	2.53	2.38
Ljudi danas teže pretjerano visokom standardu.	12.47	0.00	3.97	4.30
Volim biti u kontaktima s brojnim i različitim ljudima.	7.54	0.01	4.25	4.28
Pravila zajednice u kojoj živim su izvrsna.	7.35	0.01	2.94	2.93
Svaki čovjek treba izgraditi svoj vlastiti stil.	6.83	0.01	4.20	4.23
Učenje je bitan aspekt odgoja u prijenosu vrijednosti društva.	6.37	0.01	4.22	4.30
Osobe koje odlučuju su jako sklone dogovorima.	6.04	0.01	3.32	3.38
Mladi ljudi rade na dobrobiti mjesta u kojem su rođeni.	5.90	0.02	2.98	2.87
Obrazovanje trebaju svi bez obzira na dob, spol, vjeru...	5.48	0.02	4.75	4.73
Znanje se koristi za opću dobrobit.	5.19	0.02	4.05	3.93
Mjesto rođ. definira karakteristike čovjeka koji je u njemu rođen.	5.14	0.02	2.58	2.63

Ljudi koji kontroliraju institucije su politički jako aktivni.	5.08	0.02	3.39	3.52
Političko mišljenje treba mijenjati sukladno statusu.	5.02	0.03	2.77	2.70
Mene vole mnogi ako ne i svi i tako mi je najbolje.	4.93	0.03	3.17	3.29
Mislim da bih ja bolje vodio/la neke institucije.	4.83	0.03	3.45	3.46
Mjesto boravka danas više nije toliko važno.	3.91	0.05	2.78	2.70

(F=f-test analize varijance, P=probabilitet, X \bar{Z} , XM=aritmetičke sredine)

Kako znamo, čovjek ne može biti sam, a čim se nalazi s drugim ljudima po prirodi stvari stvara odnose raznih vrsta te se grupira na različite načine ovisno o ciljevima i mogućnostima (Bonacin, Da. 2008). Pri tome je jedan od najvažnijih odnosa upravo onaj koji formira sa suprotnim spolom a što često čini prekretnicu u životu tog pojedinca. Jednako kako društvo utječe na izbore i stavove pojedinca, tako i odnosi koje taj pojedinac formira, naročito oni sa suprotnim spolom, utječu na cjelokupno društvo. Stoga nije nevažno proučavati stavove i mišljenja upravo one skupine koja prolazi kroz taj delikatni period. Vjerojatnost razumijevanja događaja, procesa i stanja u bilo kojem uzorku direktno ovisi o stupnju poznavanja fenomena koji se u tako definiranom polju događaja odigravaju. Ti fenomeni nisu naše konstrukcije, već stvarni događaji ili stanja nekog procesa (Bonacin, Širić i Bonacin Da., 2007).

U ovom slučaju riječ je o procesu iznošenja formiranih stavova srednjoškolaca. Iz tih razloga provedeno je opširno istraživanje na uzorku od 647 učenica i 400 učenika gimnazija, opisanih sa 52 varijable općeg sociološkog statusa te 60 varijabli koje opisuju slobodno vrijeme, pri čemu je za potrebe ovog rada uzeto u obzir 25 varijabli sociološkog tipa koje su pokazale statističku značajnost razlika dvaju uzoraka po spolu. U nekim drugim istraživanjima koje se baziraju na ovoj anketi utvrđeno je postojanje pet tipova statusa: *politički status*, *rezidencijalni status*, *materijalni status*, *individualni status* te *obrazovni status* (Bilić, Pavić i Herceg, 2009). Pokazalo se interesantnim pogledati što se dobije opisivanjem odabrane populacije točno određenim varijablama (korištene su četiri od tih pet tipova), te utvrditi razlike između stavova učenica i učenika. Dobiveni rezultati su pokazali kako djevojke žele ostati kod kuće, vole sigurnost i više su altruisti i fatalisti dok bi se momci više kretali, uvažavali modu, upravljali i školovali se te žele nagrade za svoje djelovanje.

Rezultati upućuju na postojanje tradicionalnog shvaćanja muškog-ženskih odnosa u kojem su djevojke mirnije i vezane za kuću dok su muškarci aktivni i idu za svojim ciljevima. Postavlja se pitanje koliko je to zapravo prirodno a koliko je produkt okoline, znači neovisno o pojedincu. Stoga se i predlaže detaljnije proučavanje tog problema u budućnosti eventualnim obimnijim istraživanjima šireg i raznovrsnijeg sadržaja. Sama struktura bilo kojeg društva sastavljena je od različitih segmenata no među važnijima su *društveni položaj* (mjesto koje pojedinac ima u socijalnoj strukturi može biti postignuti ili pripisani, u načelu svako ima više položaja), *društveni status* (posebno vrednovani i rangiran društveni položaj) te *društvena uloga* (kulturalno i socijalno definira prava i obveze koje se odnose na određeni društveni položaj). U društvu postoje odnosi moći, vlasti, prisile, hijerarhije, u njemu postoji diferencijacija i stratifikacija različito uteme-

ljene i ono sve svoje članove bez obzira na dob, spol, rasu i drugo, drži na čvrstom lancu prethodno utemeljenih normi i pravila (Fanuko, 1995). Očito je kako ljudi dok prolaze gore spomenute stepenice unutar društva formiraju mrežu različitih vrsta odnosa, stoga je bitno biti upućen barem dijelom u način ljudskog razmišljanja, u kvantitetu i kvalitetu njihovih stavova i ciljeva jednostavno iz razloga što rezultati njihovih odnosa utječu na cjelokupno društvo. Pri tom bitnu ulogu igraju odnosi između muškog i ženskog spola i njihova shvaćanja društvenih činjenica. A upravo ti odnosi se formiraju za vrijeme adolescencije. U tom smislu je upravo ovo istraživanje pokazalo kako mladi ljudi odražavaju dio formiranog sustava vrijednosti odraslih, ali i dio koji zahtijeva ozbiljniji pristup kako bi se proniknulo u stavove mladih i kako bi im se mogli ponuditi sadržaji i modeli koje oni i zaslužuju..

Zaključak

S uzorkom od 647 djevojaka i 400 mladića polaznika gimnazija u Hercegovini, provedeno je istraživanje vezano uz njihov sustav vrijednosti. Inicijalni podatci su prikupljeni upitnikom sa 52 indikatora. Analizom varijance je izolirano 25 varijabli koje značajno razlikuju ispitanike po spolu. Suštinske razlike se mogu artikulirati kao skupovi spoznaja o različitosti uzoraka koji vode prema formiranju konzervativnog modela socijalnog ponašanja, što je tek jednim dijelom prihvatljivo. Sasvim sigurno, u modelima razrade i formiranja struktura stavova treba upotrijebiti znanstvena saznanja i nove vrijednosti kako bi se ti stavovi mogli obilježiti kvalitetnim vrijednosnim sudovima potrebnim za cijeli život. Sve ovo nas jasno upozorava da već u srednjoškolskom uzrastu (gimnazije) postoji jasan blok elemenata sustava vrijednosti koji se prenosi i na druge segmente života, pa in a tjelesno vježbanje te o tome treba voditi računa pri planiranju aktivnosti ili pri organiziranju globalnih edukacijskih i aktivacijskih modela.

Literatura

Bilić, Ž, Pavić, Herceg, Z. (2009). Taksonomska struktura socioloških indikatora srednjoškolki. *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije*, Zagreb, Kineziološki fakultet i Zagrebački velesajam, pp:467-476. (ur. Andrijašević, M.).

Bonacin, Da. (2008). *Optimizacija klasično dizajnirane strukture sportske organizacije*. Sarajevo: Fakultet sporta i tjelesnog odgoja. /diplomski rad/.

Bonacin, D., Širić, V. i Bonacin, Da. (2007) Procjena definiranosti pojedinih prediktora u apsolutnom polju kriterijskih događaja u kineziologiji. *Acta Kinesiologica* 1, 2:91-97.

Bonacin, D. (2004). *Uvod u kvantitativne metode*. Kaštela: Vlastito izdanje.

Fanuko, N. i sur. (1995). *Sociologija*. Zagreb: Školska knjiga.

Đorđević, D. (1978) *Razvojna psihologija*. Gornji Milanovac: NIP Dečje novine.

Saksida, S., Petrović, K. (1972) Teoretični model socijalne stratifikacije - poskus kvantitativne verifikacije. *Teorija in praksa*, 9, 10, 1407-1419.

SUMMARY

Problem of this research was determination of differences in sociological structure indicators of male and female pupils connected with their institutional, residential, sanction and management status. An idea was to investigate and offer adequate conclusions needed for several educational and other institutions for easier approach to such population. In this research we surround two samples of entities: 647 female and 400 male students of grammar school described with 52 indicators. Data were collected with questionnaire. After normalization and elementary statistics data were processed with Data were processed by normalization, elementary statistics, and for this work purposes it was Analysis of variance for independent samples applied for group differences investigation. Results have shown that girls be rather stay at home, try to ensure some kind of security and much more altruists then male students. Male students, on the contrary, rather move around, follow fashion trends, manage in society and school learning and finally want a reward for their activities. Those results explain existing of traditional acceptance of male-female relationships with woman oriented toward house and man toward their goals. It is a real question of natural measure of such position and maybe it is just a traditional surround position product. It is suggested detail investigation and confirmation of such results in the future.

Keywords: value system, adolescents, differences

Milan Čoh, Duško Bjelica, Milan Žvan